

Joan Perucho a Gandesa

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

En tren des de Barcelona fins a Móra la Nova. L'escriptor va arribar l'any 1955 a la capital de la Terra Alta, destinat com a titular del jutjat de primera instància

Joan Perucho, l'any 1938, va ser cridat a la Lleua del Biberó. La República, en retirar-se d'Aragó, va preparar la contraofensiva a l'Ebre. Nois de 17 i 18 anys van ser cridats a files per enviar-los a l'altre costat del riu del sud de Catalunya amb l'objectiu que els seus exèrcits poguessin arribar a la frontera d'Aragó, fer-s'hi forts i mantenir els territoris catalans. Perucho, se'n va alliberar. Una malaltia de cor sense massa importància el portà a l'hospital. I així, a diferència dels companys de lleua, no va haver de passar l'Ebre, on la majoria d'aquells nois hi deixaren la pell. Se'l va mobilitzar posteriorment en sortir de l'hospital com a soldat d'artilleria destinat a Barcelona i a Menorca.

Perucho, l'any 1955, va arribar a Gandesa. Va viatjar amb el tren de carbó de Barcelona a Móra la Nova. Al túnel de l'Argentera, entre Reus i Falset, de més de 4 quilòmetres de llargada, els vagons atrotinats d'abans de la guerra, el fum ofegava els viatgers. Es tancaven les finestres però l'espessa capa de carbó gasejat, impedia la respiració. A l'estació l'esperava el taxista Ramonet, on pogué respirar alliberat del fum, per arribar a la Fonda Purna de la capital de la Terra Alta que durant anys seria el seu hostatge. Havia estat destinat jutge de Primera Instància a Gandesa i ben aviat s'adonà de la pobresa del poble que havia arribat; descuidat, amb els carrers de terra i li cridà l'atenció com vestia la gent.

Arribava d'una Barcelona cosmopolita, on gaudia dels cinemes, teatres i diversions juvenils. Era fill d'un acomodat comerciant de teixits de Gràcia i mai li van faltar quatre duros a la cartera, i vestir dignament. El contrast era gran en observar el municipi que havia patit una cruenta guerra civil, amb edificis enderrocats i mancat de tots els serveis; no hi havia aigua corrent a les cases, i tret del carrer Major, que per aquells dies se'l coneixia per Garcia Valiño (el general franquista que va ocupar Gandesa en acabar l'ofensiva d'Aragó), no n'havia cap d'asfaltat. La llum marxava sovint quan feia vent i si tronava es quedava a fosques per dies.

Joan Perucho i la seva esposa, Lluïsa Cortés, a la Fontcalda. FOTO: JOAN TEIXIDOR

Tot seguit s'adonà com vestia la gent, tant diferent de la Barcelona d'on arribava. Els pagesos portaven pantalons i camises apedaçades, grans faixes negres que els rodejaven el cos, calçats amb avarques, i inclús amb el fred, no portaven peücs i anaven cofats amb gorres negres enlluïnades per l'ús. Les dones vestien faldetes llargues i grans davantals que desprenien olors desagradables i a l'hivern portaven manteletes morellanes. Molt

Perucho observava amb curiositat un municipi que havia patit especialment la guerra

aviat, en Perucho, amb la curiositat innata que revestia el seu caràcter, amb la voluntat de conèixer la gent senzilla i poder entrar a l'interior, anava indagant. La xafardia innata, el portava a voler conèixer com vivien, quins eren les seves costums, què menjaven i com criaven els seus fills. Se'ls imaginava com fets misteriosos i els història convertint-los en personatges històrics que els reproduïa en la literatura i la poesia.

Arribà a la Fonda, regentada per la Sra. Magdalena que havia estat

governanta a l'hotel Biarritz de Mallorca quan abans de la guerra perdé el seu marit, víctima de la CNT-FAI. L'ajudaven la filla Vicenta i el gendre, Josep Maria. Sabien que els arribava com a hoste un escriptor reconegut i fou atès amb atencions, tractat com un fill, malgrat les senzilles instal·lacions de l'hostal. No disposaven d'aigua corrent. Als baixos de l'immoble, a les cavallerisses, existia un pou que cinc segles abans de ser l'Hostal de la Vila, abastava l'hort pel conreu de verdures. Josep Maria pujà cantis l'aigua del pou a un dipòsit del pis superior i instal·là una aixeta a la cambra d'en Perucho. Al personatge per rentar-se ja no havia de posar-se l'aigua de la barrala al rentamans. No tenia aigua calenta però sí corrent. Eren anys de molta seca i un nou subministrament d'aigua va arribar al municipi quan Ramon Serrano Suñer, a instàncies del teòleg gandesà Joan Bta. Manyà i Alcoverro, amics i veïns de joventut, va aconseguir fer-li portar l'aigua de la Fontcalda i construir el clavegueram a la ciutat. Anys després de la seva arribada, recordava que l'Ajuntament havia de racionar l'aigua potable i cada matí sentia com l'agutzil avisava el veïnat que anessin a omplir els càntrics a la font més propera. L'agutzil, conegut amicalment per Palo-

mita, es situava als xamfrans dels carrers, i Perucho, encara enllitat, sentia el crit: «Carrer Germandat i Garcia Valiño, ràpid a l'aigua» i les dones tornaven a les cases amb la poca aigua que els tocava. Per la tarda, l'altra agutzil, Pixonet, pregonava les notícies. «Per l'ordre del senyor alcalde, es fa saber que...». I per la nit, els dos serenos, a les 12, a la portalada de l'església, recitaven: «son las dose, hase buen tiempo...» i rondaven pels carrers fins la matinada.

També veïe com els xiquets que anaven a l'escola portaven un tronquet a la mà. Servia per escalfar l'aula. El jutjat que regentava estava situat als baixos de l'Ajuntament, d'uns 40 metres quadrats a l'antiga església de Santa Anna. Tenia dues taules, una pel jutge i l'altra pels dos auxiliars i unes quantes cadires; tot molt senzill. De la Fonda al Jutjat, cada matí observava com, a Casa Fornós, les dones hi compraven sardines, ganyims i altres queviures que la tia Sisca ho embolicava en paper de diari. I també veia com a la pescateria de la Cadireta, la gent comprava el peix que portaven de la llonja de la Ràpita. Tot era observat curosament per Perucho. De vegades ho reproduïa en les cròniques al Destino i a La Vanguardia en contes imaginaris. Continuarà...